

2. Національний банк України. Стартувала інформаційна кампанія #ШахрайГудбай: нагадуємо про важливі правила платіжної безпеки. URL: <http://surl.li/jgknb> (дата звернення: 05.04.2024).

3. Банк Альянс. Інформація для споживачів: презентація Anti-Fraud. URL: https://bankalliance.ua/pages/about_us/Anti-fraud_26012021.pdf (дата звернення: 05.04.2024).

4. Національний банк України. #ШахрайГудбай. URL: <https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/> (дата звернення: 05.04.2024).

5. Економічна правда. Безпека онлайн-платежів: як не втратити гроші через хакерів. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/02/26/710409/> (дата звернення: 09.04.2024).

Ткаченко Д.О.

аспірант кафедри фінансових технологій і підприємництва

Сумський державний університет

Науковий керівник – к.е.н., доцент

кафедри фінансових технологій і підприємництва

Семенов А.Ю.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ

Основною ідеєю системи страхування вкладів є швидке повернення депозитів вкладникам зі спеціального фонду в разі припинення діяльності банку або відкликання у нього ліцензії. Системи страхування вкладів створені та функціонують у більшості країн світу. Крім своєї основної задачі з мінімізації втрат банківських вкладів, вони також стимулюють домогосподарства, а в окремих випадках і юридичних осіб, до розміщення заощаджень в банках, що в цілому збільшує ресурсну базу та ліквідність банківської системи.

Таким чином, страхування вкладів, з одного боку, розглядається як додаткова соціальна гарантія, за допомогою якої держава реалізує соціальну політику та підвищує довіру населення до банківської системи, з іншого – як джерело інвестицій в національну економіку.

Система страхування вкладів виконує такі основні функції [1]:

1. Соціальний захист населення, який реалізується завдяки прийняттю максимальної суми вкладу, що гарантовано буде повернута вкладникам.

2. Економічна функція реалізується у стабільності та прийнятності рівня ризиків для банківської та фінансової системи країни в цілому.

3. Законодавча функція передбачає розбудову системи страхування в країні, що передбачає визначення мандату та повноважень установ, що здійснюють безпосереднє страхування вкладів, їх підпорядкування, механізм роботи та роль у ліквідації та розподілі активів неплатоспроможних фінансових установ.

В Україні установою, що здійснює безпосереднє страхування вкладів, є Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Від безперервності його

функціонування у значному ступені залежить стабільність фінансового сектору України в цілому.

У рамках декомпозиції цілей стратегії розвитку фінансового сектору України для реалізації ініціативи «Забезпечення безперервності роботи регуляторів та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» передбачено такий захід як організація підготовки працівників, які залучаються до заходів із забезпечення організаційної стійкості (безперервності основних бізнес-процесів) регуляторів та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, проведення тестувань із питань реагування на ризики та кризові ситуації. Ця ціль орієнтована на фокус 1 – фокус супротиву – короткострокові заходи, спрямовані на забезпечення стабільності та недопущення погіршення ситуації у фінансовому секторі та економіці загалом [2].

У контексті управління ризиками, з якими стикається система страхування вкладів, у Фонді розробляється та затверджується Декларація ризиків, яка покликана продемонструвати в стислому інформативному вигляді прогностичні ризики та їх обсяги, які Фонд готовий взяти на себе у своїй діяльності. Впровадження цього документу сприяє підвищенню якості прийняття рішень стосовно стратегічних питань діяльності Фонду та функціонування системи страхування вкладів. Документ містить структуровану, деталізовану та зведену інформацію про усі види ризиків системи страхування вкладів та методичний інструментарій управління ними. Окрім того, декларація визначає спроможність Фонду щодо прийняття ризиків, ризик-апетит до різних ризиків, порогові значення готовності до фінансових збитків [3]. Усе це забезпечує стабільність системи страхування вкладів та дозволяє уникати надмірного зниження капіталу страховика вкладів.

Враховуючи, що Фонд здійснює свою діяльність у фінансовому секторі, а його діяльність є важливою з точки зору забезпечення фінансової та макроекономічної стабільності, то для стабільної та безперервної роботи системи страхування вкладів важливим є оцінювання та прогнозування макроекономічних ризиків та ризиків фінансово-банківського сектора. Ці ризики обов'язково відображаються у декларації схильності до ризиків Фонду.

Для оцінювання впливу макроекономічного середовища на систему страхування вкладів визначається ймовірність дефолту банків та розраховується прогностична гарантована сума відшкодування коштів за вкладами, а також визначається її динаміка протягом 12 місяців.

Моральний ризик для системи страхування вкладів визначається, виходячи із потреби та можливостей збільшення граничного розміру відшкодування коштів за вкладами. Окрім того, може бути визначено, на скільки сума граничного розміру відшкодування коштів за вкладами дозволяє Фонду виконувати свою основну функцію, зокрема захищати права середньостатистичного вкладника. З цієї метою обчислюються наступні аналітичні показники: ступінь покриття гарантією Фонду кількості вкладників та ступінь покриття гарантією Фонду суми вкладів.

З точки зору стабільного та безперебійного функціонування системи страхування вкладів важливим є визначення ризику визнання банків

неплатоспроможними. Практична реалізація цих обчислень здійснюється на основі аналізу результатів оцінювання ймовірності віднесення банків до категорії неплатоспроможних за даними скорингової оцінки банку та фактичних дефолтів банків за період використання скорингової оцінки з урахуванням макроекономічного стану країни. Для Фонду визнання банків неплатоспроможними впливає на зростання вартості ліквідації.

Окрім того, існує ризик несвоєчасності виведення банку з ринку. Це стосується банків, віднесених до категорії проблемних, та банків, які зобов'язані згідно з рішенням виконавчої дирекції Фонду протягом строку дії рішення Національного банку України щодо обмеження чи зупинення окремих видів здійснюваних операцій або про заборону надавати бланкові кредити, подавати до Фонду інформацію з окремих питань діяльності банку. Цей ризик може призводити до неможливості або ж ускладнювати погашення черг кредиторів цих банків.

Враховуючи загальний макроекономічний контекст, то для системи страхування вкладів сильний вплив може мати валютний ризик. В силу знецінення національної валюти цей ризик може впливати на можливі зобов'язання Фонду з виплати відшкодування за вкладами, розміщеними в іноземній валюті.

Відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку системи страхування вкладів у 2022 р. продовжувалась розбудова сучасної системи управління ризиками. Спільно з Європейським банком реконструкції та розвитку Фондом реалізується проект з організації стрес-тестування системи страхування. Основною метою стрес-тестування є підвищення рівня стійкості та функціонування системи страхування вкладів в умовах серйозного економічного спаду, виявлення недоліків у процесах в функціонуванні системи страхування вкладів та їх подальша оптимізація, а також визначення рівня необхідної капіталізації Фонду, що забезпечить у будь-який момент часу виконання своїх функцій в умовах серйозного економічного спаду, а також забезпечення дотримання Фондом вимог Директив ЄС. З метою мінімізації ризиків від військової агресії було розроблено та затверджено План швидкого реагування при надзвичайній ситуації (ескалація військового конфлікту), яким передбачено вжиття заходів юридичного, інформаційно-технологічного та організаційного характеру, що підвищили можливість Фонду виконувати свої функції в умовах позаштатних ситуацій [4].

Таким чином, для стабільного і безперебійного функціонування системи страхування вкладів вона має бути зорієнтована на досягнення стратегічних, тактичних та оперативних цілей та завдань, що неможливо без прийняття низки ризиків як макроекономічних, ризиків фінансово-банківського сектору, які є певним чином зовнішніми для системи страхування вкладів, а також фінансових, операційних та комплаєнс-ризиків, які генеруються самою системою страхування вкладів. Керована і прогнозована робота системи страхування вкладів в умовах війни та повоєнного відновлення з фокусом на підтримання фінансової стабільності потребує оцінювання, аналізу та хеджування ризиків для уникнення їх прийняття в надвисокому рівні.

Список використаних джерел:

1. Билінська О. Б. Функції системи гарантування вкладів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. № 12 (1). С. 38–42.
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України: Національний банк України. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini>.
3. Річний звіт за 2021 рік: Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/storage/files/annual-report-dgf-2021-ukr.pdf>.
4. Річний звіт за 2022 рік: Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/storage/files/proyekt-richnij-zvit-fgvfo-za-2022-rik-zatverdzenij-arf.pdf>.

Школяр Д. С.

*ОПП «Управління фінансовим бізнесом», 3 курс бакалаврат
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування
Охрименко І.Б.*

ЗНАЧЕННЯ КОМПЛАЄНС-ПРАКТИК І КОМПЛАЄНС-КУЛЬТУРИ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Банківський сектор є дуже важливою складовою будь-якої економіки, а стабільна банківська система сприяє економічному розвитку та успішності всієї країни. Останні роки банки України все більше звертають увагу на впровадження системи комплаєнс у свою діяльність. Це дуже важливо, оскільки відповідність нормам і правилам, а також висока корпоративна культура банку має велике значення для його репутації та довіри клієнтів і партнерів. Це допомагає забезпечити високу якість сервісу та його відповідність вимогам і стандартам. Тому розбудова надійної системи комплаєнсу є важливим кроком для зміцнення довіри до банків та їх успішності.

Узагальнюючим міжнародним документом з банківського комплаєнсу є Рекомендації Базельського комітету з питань банківського нагляду «Комплаєнс і функція комплаєнсу в банках» («Compliance and the compliance function in banks») [1], у якому зазначено, що комплаєнс має бути обов'язковою частиною корпоративної культури банку, а не тільки підрозділу з комплаєнс-контролю, визначено принципи комплаєнсу в банках та рекомендовані політики (табл. 1).

У коло функцій комплаєнсу зазвичай включають наступні елементи:

- захист: виконання норм законодавчого поля, забезпечення фінансової безпеки, захист від протиправних та шахрайських дій;
- контроль: постійний моніторинг дотримання внутрішніх норм, стандартів, регламентів співробітниками банку, протидія шахрайству, проведення